

YERDENİZ'DEN

YAĞMUR DİNÇ
dincyagmur@gmail.com

BENİM ADIM OKUYUCU

Benim Adım Kırmızı'yı okuyanlar nakkaşların resimdeki batı icadı 'perspektiften' ne denli çekindiğini hatırlar. Oysa bu, kendi sanatının tılsımına zeval vermez. Muhafaza kültürü ile 'yeni' arasındaki uzlaşma, zannettiğimiz kadar zor değildir hâlbuki. Bu meşakkatli yolcular bugün de türlü şekillerle aramızda dolanmaktalar. Bir şeylerin anlamını sadece gördüğümüz haliyle kabullenme tembelliği, sığ bir zihinde fikir fukaralığını getirmeye devam ediyor.

Geçtiğimiz günlerde **Yapı Kredi Kültür Sanat**'ta, hıncahınc dolu bir salona sığamayıp kapının dışına, oradan da merdivenlere taşan bir söyleşiye katıldım. *Benim Adım Kırmızı*'ya ruh veren Orhan Pamuk, *Benim Adım Kırmızı Üzerine Yazılar* kitabını hazırlayan Erkan İrmak ve roman üzerine makaleler yazmış olan senarist, yazar, mimar Feride Çiçekoğlu'nun bir araya geldiği söyleşideki yoğunluğu tahmin edersiniz. Konuşmaları kaçırabilme riskinden duyduğum kaygı ilerleyen dakikalarda, tıpkı romanın ilk basımının ön kapağındaki Çin-Türkmen tarzı bulutlar gibi dağıldı gitti. Böyle dikkatli ve özenli bir kalabalığı hesaba katmamıştım çünkü. Nizami'nin Hüsrev ile Şirin minyatürüyle açılışı yapan Orhan Pamuk, *Benim Adım Kırmızı*'nın entelektüel çıkış noktasının İslâm resim sanatının portreye bakışıyla olduğunu söylerken, kitabın zaman içinde nasıl tarihi bir romana dönüştüğünü de anlatıyordu. Bu dönüşümler olmasaydı *Benim Adım Kırmızı*'yı, yazıldığı ilk yıldaki adıyla okuyabilirdik: İlk Bakışta Aşk.

Pamuk 15-16. yüzyıl mesnevilerindeki resimlerden etkilendiğini ama onlara yeni hikâyeler yazdığını anlattıkça Şeküre'yi,

Kara'yı, Enişte Efendi'yi, nakkaşları, atı, parayı, kırmızıyı daha da özlediğimi fark ettim. Hepsinin ayrı ayrı kendi görüş açılarıyla anlattıkları hikâyelerin derinliğini, bana geçirdiği duyguyu anımsadım. Kitabın rikkatinde kendime bu minvalden pay biçtim. *Benim Adım Kırmızı*'yı okuyanlar nakkaşların resimdeki 'batı icadı' 'perspektiften' ne denli çekindiğini hatırlar. Oysa bu, kendi sanatının tılsımına zeval getirmez. Muhafaza kültürü ile 'yeni' arasındaki uzlaşma, zannettiğimiz kadar zor değildir hâlbuki. Bu meşakkatli yolcular bugün de türlü şekillerle aramızda dolanmaktalar. Bir şeylerin anlamını sadece gördüğümüz haliyle kabullenme tembelliği, sığ bir zihinde fikir fukaralığını getirmeye devam ediyor.

21 yıl sonra 21 yazı

Edebiyat üzerine hazırladığı tezlerle çeşitli ödüllere layık görülen akademisyen-yazar Erkan İrmak, geçen senenin bitmesine ramak kala okuyucuyu heyecanlandıran bir işe

Edebiyat üzerine hazırladığı tezlerle çeşitli ödüllere layık görülen akademisyen-yazar Erkan Irmak, geçen senenin bitmesine ramak kala okuyucuyu heyecanlandıran bir işe daha imza attı. Yapı Kredi Yayınları'ndan çıkan Benim Adım Kırmızı Üzerine Yazılar'ı bizlerle buluşturan yazar, hazırladığı derlemeyle, üzerinden 21 yıl geçmiş bu şahane romanın sayfalarına geri dönmemi de sağladı.

daha imza attı. Yapı Kredi Yayınları'ndan çıkan *Benim Adım Kırmızı Üzerine Yazılar*'ı bizlerle buluşturan yazar, hazırladığı derlemeyle, üzerinden 21 yıl geçmiş bu şahane romanın sayfalarına geri dönmemi de sağladı. Orhan Pamuk'un *Benim Adım Kırmızı* için söylediği sloganvari yaklaşımını çoğumuz bilir: En renkli ve iyimsen romanım. Neden böyle söylediğini sanırım ben de 10 yıl sonra anladım. Irmak'ın heyecanını ateşleyen kitabıyla birlikte hafızamı tazeleme fırsatı bulduğum *Benim Adım Kırmızı*'yı okurken, onca hüznü ve sıkıntılı hadiseye rağmen satırları tebessüm içinde atıyor, eğleniyordum çünkü.

“Dünya değiştikçe, metnin anlamı değişir”

Namı sınırları aşip 52 dile çevrilen ve beş milyona yakın insana ulaşan, başarısı tartışılmaz bu roman üzerine ciddiye alınmayan incelemelerde bulunmuş Türkiye ve dünyadan 21 kalemlerle de *Benim Adım Kırmızı Üzerine Yazılar* sayesinde tanışıyoruz. Katıldığımız ve katılmadığımız yönleriyle bu zengin içeriği bizlere sunan Erkan Irmak'ın şu mütevazı açıklamasına boynumuz kıldan ince, “Rusça, Çince gibi alfabesine aşına olmadığım ve bilmediğim dillerde, metinlerin tamamına, hatta kimi zaman açık künyelerine ulaşmak bile oldukça zordu. Bu nedenle kitap için yaptığım araştırma sırasında tespit ettiğim, özellikle Çin’de yazılmış onlarca makale ve tezden yararlanmadığımı itiraf etmem gerek.”

Ayrıca kitabın sürprizli bir sonu da var. Söylersem sürprizi kaçmayacak, çünkü ön kapakta bu bilgiyle karşılaşacaksınız zaten: Erkan Irmak'ın Orhan Pamuk ile kitap özelinde, ama bazı hususlarda biraz da genele yayılan bir söyleşisi... Irmak'ın “Peki eleştirmenler, akademisyenler anladığı mı sizce yazdıklarınızı?” sorusuna, Pamuk'un uzunca verdiği cevabının içinde yaptığı bir tespit, söyleşinin en sevdiğim cümlesi: “Dünya değiştikçe, metnin anlamı değişir.”

Romanı dünyayla buluşturan çevirmen

Benim Adım Kırmızı Üzerine Yazılar'da İngilizce, Fransızca, Almanca gibi dillerdeki yazıların daha önce Türkçede hiç yayımlanmamış olması Erkan Irmak'ın dikkat ettiği konulardan biri olmuş. Yazılardaki üslup çeşitliliğini koruyarak her birini Türkçenin imkânlarıyla yeniden biçimlendirmenin inceliği kitaba fazlasıyla yansımış. Romanın *The New Yorker*, *The New York Times* ve *The Times Literary Supplement* gibi son derece saygın yayınlarda oldukça güçlü isimlerden nasıl tepkiler aldığını aktarmayı amaçlayan *Benim Adım Kırmızı*

Üzerine Yazılar'da Richard Eder'dan David Martyn'e, Bahadır Sürelli'den Didem Havlioğlu'na kadar pek çok yetkin kalem var. İngilizceye çevirisindeki başarısıyla çoğu eleştirmenden tam not alan Erdağ Gökner ise, tüm bu sürecin diğer kahramanlarından. Yaptığı çeviriyle, 2003 yılında Orhan Pamuk ile birlikte International IMPAC Dublin Edebiyat Ödülü'nü de aldığını hatırlatmakta fayda var.

Çevirinin Yazarı, Yazarın Çevirmeni Olmak başlıklı yazısıyla da ‘üslup’ meselesini nasıl çözdüğünü özetlemiş: Dikkatimi Pamuk'un özenle işlenmiş bir Osmanlıca'yı çağrıştıran, ağırdalı yancümlerine verdim. Çeviri üzerinden Pamuk'un diliyle kurduğum estetik ilişki, bir nevi etkilenme ve taklit etmeyle başladı.

Takdir edilesi çalışmasıyla bir Türk yazarın dünyada nasıl yankılandığını *Benim Adım Kırmızı Üzerine Yazılar* ile somut şekilde görüyoruz. Orhan Pamuk'ta, 19. yüzyıl metin üreticileri ve onların varisleri Proust ve Mann'daki sabrı gördüğünü ifade eden John Updike'den, romandaki metinlerin birbirleriyle kesişen farklı katmanlarda titizlikle inşa edilmesini mimari bir ustalık olarak nitelendiren Lucy Stone Mcneece'ye kadar...

Tarihten polisyeye, toplumsal cinsiyetten psikanalize, İslâm sanatından perspektife, Doğu-Batı ilişkisinden çeviribilime pek çok konuda, kendi alanında öne çıkmış yazarların makalelerini bir araya getirmeye özen gösteren Erkan Irmak'ın, benzer çalışmalarının devamının geleceği bilgisini de sizlerle paylaşayım... (☺)

